

Romániai Magyar Dalosszövetség
Posztumusz életműdíj BENKŐ ANDRÁS zenetörténésznek

Laudáció

Amikor az 1970-es években Benkő András tanítványa lettem a Gheorghe Dima Zenekonzertatóriumban – a mai Zeneakadémián–, nem gondoltam, hogy valamikor az a megtiszteltetés ér, hogy nagyrabecsült zenetörténész tanáromra életpályáját, érdemeit, emberségét méltató laudációban emlékezhetek. Benkő András születésének 100. évfordulója kiváló alkalom a méltó emlékezésre, tisztelgő főhajtás egy jeles életmű előtt. Egykori tanítványaként én is örömmel és meghatódva emlékezem. Csendes, fátyolos hangját most is hallom, amint a főiskolán, a kora reggeli órákban megtartott zenetörténeti kurzusain nagy szakmai igényvel összeállított jegyzetei alapján mindent meg akart tanítani, amit zenészként tudni illik a zenéről. Diáktársaimmal, csalhatatlan zenei tájékozottságát, sokoldalú, alapos dokumentáltságát, nagyfokú tudását csodálva „lábbon járó élő lexikonnak” tekintettük. Pedagógusként felcsigázta bennünk a tudásvágyat, a tanulás szeretetét és a rendszeres munkában rejlő örömet. Pedagógus- és kutatómunkájának igényességével, tanítványait is igényességre nevelte. Halk szavú, végtelenül szerény, becsületes emberi magatartásával emberségre tanított. Diákként, talán nem is értékeltük kellőképpen, de visszatekintve, hálásak lehetünk mindazért a rengeteg új ismeretért, amellyel szakmai felkészítésünk érdekében önzetlenül felvértezett. Kedvenc feketekeretes szemüvege mögül komoly-szigorúnak látszó, de mégis kedvesen-biztató tekintetével mindig ösztönözni, dicsérni próbálta a fiatal, szárnyukat bontogató írni-kutatni vágyókat. Szerencsésnek érzem magam, hogy egykori tanítványaként nap mint nap megcsodálhattam lexikális tudását, kitartó szorgalmát, érezhettem emberi jóságát, tapasztalhattam segítőkészségét,

megingathatatlan igazságérzetét. Emlékét kegyelettel őrzöm és hálásan köszönöm, hogy az egyetemes és magyar zenetörténet kevésbé ismert kuriózumaival is megismertetett, és hogy felfedezte bennem a tudományos kutatás iránti érdeklődésemet. Szakdolgozataim irányításakor precíz és felelősséggel végzett kutatómunkára ösztönzött, és közben igyekezett elhíttetni, hogy az igényes, szép magyar szóval kifejezett zenei szakírásban nemcsak rengeteg fáradságos munka rejlik, de örömből is jut elég. Megtanított arra, hogy a kutatás szürke hétköznapjaiban ünnepi pillanatként értékeljem egy régen várt új adat, egy eredményhez vezető apró láncszem felbukkanását.

De ki is volt Ő valójában? Benkő András 1923-ban született Fejéreden. Középiskolai tanulmányait Nagyenyeden, a Bethlen Kollégiumban kezdte, majd Kolozsváron, a Domokos Pál Péter tanítóképző intézetben végezte.

Felsőfokú zenei tanulmányait a Magyar Zene-és Színművészeti Főiskola (1946-1948), és a Magyar Művészeti Intézet (1948-1950) zenetanári, illetve orgona szakán végezte, zenetanári diplomát a Gheorghe Dima Zenekonzervatóriumban szerzett 1951-ben. Karvezetéssel, orgonálással, zenekritikáírással, a Bartók Béla Dalosszövetség titkáraként művészetszervezéssel is foglalkozott, de szellemi kikötője végül az elődeink által reánk testált erdélyi és romániai magyar zenei hagyaték kutatása lett.

Felfelé ívelő pályáját 1949-ben Lakatos István zenetörténész tanársegédeként kezdte a Magyar Művészeti Intézet zenetörténeti tanszékén, 1950-től a Gheorghe Dima Zeneakadémián tanársegéd, adjunktus és nyugdíjazásáig (1985) docens. 1990 és 1998 között a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, illetve a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Református Vallástanár Fakultásán

egyházzenei tárgyakat tanított. Ő az első magyar, aki Romániában zenedoktorátust szerzett *Bartók és Románia* című disszertációjával.

Az erdélyi magyar zenetörténetírás történelmében Benkő András a harmadik nemzedék Seprődi János és Lakatos István után, aki László Ferenc zenetudós szerint „mint amolyan egyszemélyes erdélyi magyar zenetörténeti intézet, mindent felvállalt, ami csak ebbe a munkakörbe belefér, dokumentumok föl kutatásától, közlésétől és zenetörténeti értékelésétől a zenetörténeti múlt népszerűsítéséig. Az erdélyi fejedelmi udvar, régi városaink és az erdélyi kollégiumok zenei életéről, valamint a református egyházzene történetének a köréből közölt dolgozatai rég beépültek a szakirodalomba.” Lakatos István tanítványaként, Benkő András a zenetörténeti kutatásban mesterének kezéből vette át a stafétabotot – akire mindig megkülönböztetett figyelemmel és hálával emlékezett–, viszont László Ferenc muzikológus szerint „a tudományban kíméletlenül meghaladta mesterét, mind kutatási területeinek kiterjedésében, mind a módszer tekintetében, mind teljesítményeinek maradandó értékében.” László Ferenc akkor is találóan fogalmazott, amikor kimondta azt a tagadhatatlan igazságot, hogy a zenetörténet tudományágban Benkő András „a legnélkülözhetetlenebb ...ő kutatja sokszázados zenetörténeti forrásainkat, ő adja közre múltbeli nagyjaink zenei hagyatékát, ő tartja számon, hogy kiről mit írt a zenei sajtó, hogy melyik kórus mikor és hol mit énekelt, meg hogy ki írta ezt meg ezt a zenei tankönyvet.”

Benkő András egész életét a pedagógus- és kutatómunkának szentelte. Fáradhatatlan munkakedvét az sem törte meg, hogy a kommunizmus sötét éveiben *Zenei kislexikonjának* 1983-ban kinyomtatott első kötetéből a cenzúra az utolsó pillanatban kitépette a magyar és egyházi vonatkozású oldalakat, személyekre vonatkozó anyagokat tartalmazó második kötet pedig már el sem készülhetett. A *Bolyaiak zeneelmélete*, a *Zenei kislexikon*, a *Bartók Béla romániai hangversenyei*,

a *Zoltán Aladár-monográfia* és *A református egyházi ének történetének* írója, a *Zenetudományi Írások* szerkesztője, a *Romániai Irodalmi Lexikon* és a Londonban megjelenő *Grove-lexikon* munkatársa sohasem hivalkodott, nem dicsekedett a sikereivel, legutolsó beszélgetésünkör is csak szeme párás csillogásából, finom mosolyából mérhettem le megelégedett örömét, amikor munkásságának értékeléseként 1999-ben az EMKE Nagy István életműdíjával és a Magyar Köztársaság Érdemrendjének kiskeresztjével tüntették ki.

Szívügye volt a magyar felsőfokú oktatás múltjának a megismertetésére, és mivel saját bevallása szerint „bogarasan ragaszkodott ehhez a témához”, egész életében gyűjtötte az erre vonatkozó adatokat. Az 1989-es sorsfordulat után az újjáéledő erdélyi kórusmozgalom lelkes híveként és a Romániai Magyar Dalosszövetség tagjaként, *Kórusaink története* című rádiós műsorában, később cikksorozatban ismertette a régi dalárdák tevékenységét és népszerűsítette az újonnan megalakult énekkarok egyházi és világi ünnepeken elért sikereit. Miközben kutatóként főleg Erdély zenei múltjára, a romániai magyar zenei örökség feltárására összpontosított, Benkő András a holnapért is felelősséget vállalt, „mindentudó dobozaiban” sorjázó kis kartonlapokra minden olyan információt feljegyzett, ami a jövő zenetörténészei számára forrásdokumentumot képezhet.

2001 áprilisában, ugyanolyan csendesen távozott közülünk, mint amilyen csendesen-szerényen élte életét, és végezte áldásos tevékenységét, felelősségteljes hivatását. Istenbe vetett rendíthetetlen hite, emberi jósága, önzetlen segítőkészsége emlékezetünkben örökké élni fog!

Kulcsár Gabriella

